

Editoriál

Anton Vantuch (1921 – 2001) je spolu s Jozefom Felixom zakladateľom slovenskej romanistiky. S vedeckou precíznosťou a širokým záberom dotýkajúcim sa viacerých disciplín – literárnej histórie, historiografie, kultúrnej histórie a filozofie – po celý život skúmal významné javy francúzskej kultúry a dával ich do súvislosti so slovenskou kultúrou, pričom mal ustavične na pamäti systematické objavovanie toho, čo bolo na Slovensku ešte málo známe. Ako kultúrny a literárny historik napísal viaceré monografie a mnoho originálnych štúdií, ktoré mali aj medzinárodný ohlas, bol renomovaným prekladateľom zásadných filozofických diel i beletrie, autorom desiatok doslovov k významným dielam francúzskej literatúry, a tiež vysokoškolským pedagógom, ktorý vchoval viacero generácií študentov francúzskej literatúry a dodnes si naňho jeho žiaci radi spomínajú. Jeho pôsobeniu v slovenskej kultúre sa však doteraz venovala len okrajová pozornosť. Možno teda povedať, že Anton Vantuch zostal po dlhých desaťročia neprávom zabudnutý a v tieni zostali aj jeho rozmanité aktivity.

O prvé komplexné zhodnotenie jeho tvorby sa usiluje kniha *Anton Vantuch (1921 – 2001) – romanista, literárny vedec, kultúrny historik a prekladateľ* (Jana Truhlářová, ed., 2018), ktorá práve vyšla vo vydavateľstve Univerzity Komenského.

Štyria autori (Katarína Bednárová, Eva Frimmová, Daniel Škoviera a Jana Truhlářová) sa v nej v rozsiahlych kapitolách po prvýkrát usilujú systematicky preskúmať jednotlivé oblasti Vantuchovej kultúrnej činnosti:

Klasický filológ Daniel Škoviera sa podujal spracovať Vantuchove práce týkajúce sa gréckej a latinskej antiky, ale aj latinského stredoveku, z ktorých najviac pozornosti vzbudila monografia o trnavskom humanistovi Jánovi Sambucovi (1975) a kniha *Homér a homérsky svet* (1960). V rámci nich sa venuje aj autorovým komplikovaným vzťahom k vtedajšiemu doyenovi klasickej filológie, Miloslavovi Okálovi. Obaja pôsobili v päťdesiatych rokoch spoločne na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského a hoci Anton Vantuch sa v tom období venoval najmä staršej francúzskej literatúre, bol

zároveň vyštudovaným klasickým filológom a znalcom antickej literatúry. Spojením odborného hľadiska s posúdením dobovej ideologickej a politickej situácie autor kapitoly ukazuje, ako aj do zdanlivo „neutrálnych“ oblastí, akou bola klasická filológia, zasahovali dobové požiadavky štátnych a univerzitných politických orgánov a pôsobili aj na vývin samotnej disciplíny.

Historička Eva Frimmová približuje Vantuchove hlavné historické práce zamerané na výskum renesancie aj neskorších období, a takisto súvislosti jeho dlhoročného pôsobenia v Historickom ústave SAV, kde pracoval dve desaťročia (1961 – 1980) až do dôchodku v zložitom čase, ktorý veľmi neprial humanitnému vzdelaniu a už vôbec nie orientácii na západnú kultúru alebo na históriu staršieho obdobia.

Literárna historička a translatologička Katarína Bednárová analyzuje celú prekladovú tvorbu Antona Vantucha s osobitným zreteľom na preklad výberu *Esejí* Michela de Montaigne (1975) a dve knihy Henriho Bergsona, *Smiech* a *Esej o význame komična* (1970). Poukazuje na to, že Anton Vantuch svojimi prekladmi jednak zaplnil biele miesta na mape literárnej klasiky (beletria, autobiografická tvorba a reflexívna literatúra) a fundamentálnych filozofických diel (Montaignove Eseje, Descartes, Rousseau, D'Alembert, Sainte-Beuve, Bergson, Sartre) s orientáciou na európsky literárny kánon, jednak formoval slovenský kontext literárneho prekladu a kultúry v rozsahu štyroch dekád druhej polovice 20. storočia.

Jana Truhlářová sa zaoberá celkom Vantuchovej literárno-historickej tvorby počas štyroch desaťročí jeho pôsobenia (1955 – 1995) so zameraním na hlavné monografie *Poeta Saxo a starofrancúzske epické spevy* (1959), Ch.-L. Montesquieu – *zápas o dielo* (1977), *Molière – tridsať rokov na javisku* (1987) a spoluautorstvo *Dejín francúzskej literatúry* (1995). Osobitnú pozornosť venuje výskumom Montesquieua, ktorého tvorba sa stala Vantuchovým celoživotným záujmom a získal ňou aj medzinárodný ohlas, samostatné podkapitoly venuje aj autorovým recenziám, článkom a doslovom. Kládie pritom dôraz na transdisciplinárny charakter autorovho prístupu k literárno-historickej problematike, ktorý Anton Vantuch ako vyštudovaný filológ a filozof a neskorší kultúrny historik uplatňoval v celej svojej tvorbe.

A napokon je súčasťou knihy aj úplná bibliografia publikovaných knižných aj časopiseckých prác a prekladov Antona Vantucha,

ktorú vyhládala a zostavila odborná pracovníčka Ústavu svetovej literatúry SAV Veronika Čejková. Je to vôbec prvá spracovaná bibliografia Vantuchovej tvorby a aj z nej jasne vidíme, aká obrovská a rozmanitá práca sa skrýva za názvami diel a číselnými údajmi.

Hoci sme sa usilovali spracovať jednotlivé oblasti tvorby Antona Vantucha v samostatných kapitolách, nebolo samozrejme možné ich sledovať bez vzájomnej prepojenosti. Charakteristickým znakom Vantuchovho prístupu, či ak chceme, metódy, je totiž práve prekračovanie či skôr spájanie disciplín – transdisciplinarita –, ktorá sa dnes opäť dostáva do pozornosti a ukazuje sa ako najkomplexnejšia metóda prístupu ku kultúrnym javom. Pre Vantucha bola práca s historickým a filozofickým materiálom nevyhnutným predpokladom a východiskom literárnovednej práce a naopak, filologická a filozofická znalosť podmienkou správneho posúdenia archívnych dokumentov aj historických poznatkov a súvislostí. Tie navyše zúročoval pri prekladoch filozofických a beletristických diel francúzskej spisby od 16. po 20. storočie a v ich komentároch.

Anton Vantuch vytvoril spolu s Jozefom Felixom základy moderného štúdia francúzskej literatúry, slovenským čitateľom priblížil desiatky klasických aj súčasných literárnych a filozofických diel a metódami svojho výskumu naznačil nám všetkým, ktorí sa pokúšame kráčať cestou skúmania románskych literatúr, ako jedine možno poctivo a zmysluplne pristupovať ku kultúrnym hodnotám. Na tento odkaz sa usilujeme nadviazať.

Jana Truhlářová